

 facebook.com/miranda.eu.project

Активност 3.1 Поддржувачки / зајакнувачки услуги за Ромски ученици.

Водич за услуги за поддршка/зајакнување

Co-funded by
the European Union

Број на договор за грант: 2023-1-DE02-KA220-
VET-000164590

Водич за услуги за поддршка/зајакнување

1. Вовед

Контекст на проектот

2. Разбирање на потребите на Ромските ученици

Студија на случај: Програмата "Втор шанса" во Унгарија
зајакнување

6. Стратегии за имплементација

8. Литература

Error! Bookmark not defined. Намена на Водичот

Error! Bookmark not defined. 3

Error! Bookmark not defined. 3

Error! Bookmark not defined. 5

74. Преглед на услуги за

Error! Bookmark not defined. 9

Error! Bookmark not defined. 13

Error! Bookmark not defined.

Правен опис – лицензирање на Creative Commons: Материјалите објавени на веб-страницата на проектот MIRANDA се класифицирани како Отворени образовни ресурси (OER) и може слободно (без дозвола од нивните креатори): да се преземаат, користат, повторно користат, копираат, приспособуваат и споделуваат од страна на корисниците со информации за изворот на нивното потекло.

1. Вовед

ЦЕЛТА НА ВОДИЧОТ

Овој прирачник е наменет да им помогне на едукаторите, стручните обучувачи, социјалните работници, ромските медијатори и лидерите на заедницата во обезбедувањето културно осетливи и приспособени услуги за ромските ученици. Ромските заедници низ Европа се соочуваат со значителни пречки во образованието и стручната обука, вклучувајќи дискриминација, сиромаштија и социјално исклучување. Со спроведување на целна насочена поддршка и услуги за зајакнување, овој прирачник има за цел да ги надмине овие јазови и да поттикне инклузивна образовна средина што им овозможува на ромските ученици да напредуваат.

Водичот служи како практичен ресурс кој ги опишува различните механизми за поддршка и стратегии за зајакнување достапни за Ромските ученици. Тој става акцент на промовирање на социјалната вклученост, подобрување на академскиот и стручниот успех и поттикнување на самозастапувањето. Со опремување на Ромските ученици со суштински вештини, знаења и самодоверба, ние се стремиме да го разбиеме циклусот на маргинализација и да поттикнеме долгорочна социјална и економска интеграција.

ЦЕЛНА ПУБЛИКА

Овој прирачник е наменет за професионалци и засегнати страни кои се занимаваат со образованието, стручната обука и социјалната инклузија на Ромските ученици. Клучните целни групи вклучуваат:

- Едукатори и обучувачи во формални и неформални образовни средини,
- Организации кои нудат стручно образование,
- Социјални работници и лидери на заедницата,
- НВО и организации посветени на инклузијата на Ромите,
- Креатори на политики фокусирани на унапредување на образовната еднаквост за маргинализираните групи.

КОНТЕКСТ НА ПРОЕКТОТ

Развојот на овој прирачник е дел од поширокиот проект МИРАНДА, ко-финансиран од Европската Унија. МИРАНДА има за цел да ја промовира социјалната вклученост преку патеки за стручно образование и обука (СОО) кои се специјално приспособени за Ромските ученици. Проектот ги адресира уникатните потреби на ромските заедници преку обезбедување приспособена образовна поддршка, поттикнување на зајакнување и создавање патишта за вработување. Овој прирачник претставува една од неколкуте алатки дизајнирани да ги постигнат целите на МИРАНДА за поддршка на ромските ученици во текот на нивното образовно патување, истовремено промовирајќи ја нивната активна партиципација во општеството.

Во согласност со целите на проектот МИРАНДА, овој прирачник нуди практични пристапи за надминување на пречките со кои се соочуваат Ромските ученици. Тој им нуди на едукаторите и

засегнатите страни стратегии за создавање инклузивна средина за учење која ја почитува културната разновидност и го поттикнува успехот на сите ученици, без оглед на нивната позадина.

ДОКАЗИ ЗА ПОДДРШКА

Бројни студии ја нагласуваат важноста на приспособени интервенции за ромските заедници. На пример, докажано е дека моделите на меѓуврсничка поддршка го подобруваат образовното ангажирање кај ромските ученици преку поттикнување на соработката помеѓу врсниците и менторите. Дополнително, иницијативите насочени кон подобрување на пристапот до рано детско образование се клучни за надминување на образовните јазови помеѓу ромското и неромското население.

Истражувањата покажуваат дека зајакнувањето на локалните заедници преку инклузивни пристапи може значително да ги подобри резултатите од проектите, осигурувајќи дека интервенциите се усогласени со специфичните потреби на Ромите. Покрај тоа, националните стратегии фокусирани на инклузијата на Ромите ја нагласуваат потребата од сеопфатни системи за поддршка кои се занимаваат со различни аспекти на социјалниот живот — образование, здравствена заштита и вработување — со што се промовира целосна интеграција во општеството.

Со синтезирање на овие сознанија, овој прирачник не само што нуди применливи стратегии, туку и ја зајакнува потребата од културно компетентни практики за поттикнување на праведен образовен пејзаж за ромските ученици.

2. Разбирање на потребите на ромските ученици

ВОВЕД

Ромите ученици низ Европа се соочуваат со повеќеслојни предизвици кои значително го попречуваат нивниот пристап до квалитетно образование и стручна обука. Главната пречка е сеприсутната дискриминација и предрасуди со кои се соочуваат ромските заедници, што често резултира со социјално исклучување и ограничени можности за образование. Според неодамнешните извештаи, стапката на напуштање на училиштето кај ромските ученици може да достигне и до 70%, во споредба со 9,7% кај нивните не-ромски врсници, што ја истакнува сериозноста на образовните нееднаквости со кои се соочуваат. Многу Ромски ученици растат во услови на сиромаштија, карактеризирани со неадекватни услови за домување, здравствена заштита и пристап до образовни ресурси, што негативно влијае врз нивниот академски успех.

На социо-економските фактори кои придонесуваат за овие високи стапки на напуштање на училиштето им отежнуваат ниските очекувања од образовните институции и недостатокот на насочени системи за поддршка. Јазичните бариери исто така играат значајна улога; многу ромски ученици можеби не зборуваат течно доминантниот јазик во нивната земја, што ја попречува нивната способност целосно да се вклучат во процесот на учење.

КУЛТУРНИ ФАКТОРИ

Културните аспекти се подеднакво клучни. Ромските заедници честопати негуваат силни традиции и вредности кои може да се разликуваат од оние во доминантните образовни средини. Во некои случаи, семејствата може да дадат предност или, во некои случаи, да наметнат рано стапување во брак или работа наместо продолжување на образованието, што особено ги погодува ромските девојчиња кои се соочуваат и со родова и со расна дискриминација. Покрај тоа, отсуството на угледни личности во образованието и вработувањето може да ги ограничи аспирациите и мотивацијата кај ромската младина да се стреми кон високо образование или стручна обука.

За ефикасно да се одговори на овие потреби, на Ромските ученици им е потребна сеопфатна поддршка која се справува и со академските и со социјалните предизвици. Ова вклучува:

- Помош при учење и академска поддршка,
- Менторски програми кои ги поврзуваат со угледни личности,
- Јазична поддршка за да се овозможи подобра комуникација во образовните средини,
- Иницијативи насочени кон поттикнување на културно разбирање и борба против дискриминацијата.

Приспособувањето на образовните пристапи за почитување на ромските културни вредности, истовремено промовирајќи зајакнување и инклузија, е од суштинско значење за создавање средина погодна за успех. Програмите што ја интегрираат партиципацијата на заедницата и меѓукултурниот дијалог покажаа ветување за подобрување на образовните резултати за Ромите.

Како заклучок, справувањето со сложените потреби на ромските ученици бара сеопфатен пристап кој комбинира насочени образовни интервенции со пошироки социо-економски механизми за поддршка. Со поттикнување на инклузивна атмосфера која ја почитува културната разновидност, можеме да помогнеме во отстранувањето на бариерите што го попречуваат образовниот успех на ромските заедници низ Европа.

3. Преглед на поддржувачки услуги

За да се обезбеди пристап и успех на Ромските ученици во образованието и стручната обука, од суштинско значење е сеопфатен сет на поддржувачки услуги. Овие услуги обезбедуваат и академска и неакадемска помош, соочувајќи се со пречките со кои се соочуваат Ромските ученици, истовремено промовирајќи го нивниот успех во разновидни средини за учење.

АКАДЕМСКА ПОДДРШКА

Ромските ученици честопати имаат потреба од дополнителна академска помош поради празнини во нивното формално образование, јазични бариери или недостаток на пристап до рано детско образование. Помошните услуги во оваа област може да вклучуваат:

- Помош при учење и со домашните задачи: Индивидуални или групни сесии наменети за подобрување на разбирањето на основните предмети и развивање вештини за учење.

- Менторски програми: Поврзување на Ромските ученици со угледни личности или ментори кои можат да понудат насоки, охрабрување и академски совети.

- Специјализирана поддршка за наставната програма: Приспособување на наставните материјали за да се задоволат специфичните потреби на ромските ученици, како што е нудење содржина релевантна од културна гледна точка или дополнителни ресурси за развој на основни вештини за писменост и математичка писменост.

ЈАЗИЧНА ПОДДРШКА

Многу Ромски ученици доаѓаат од различни јазични средини, што често резултира со две различни групи: Ромски ученици-мигранти, кои може да имаат ограничено познавање на доминантниот јазик на наставата, и Ромски ученици-од локалната средина, кои може да зборуваат дијалекти или варијации на ромски заедно со доминантниот јазик. Оваа јазична разновидност ја нагласува сложеноста на справувањето со јазичната настава како критична област на потреба.

За ефикасна поддршка на Ромските ученици, услугите може да вклучуваат:

- **Целна настава по јазик:** Дополнителни часови по доминантниот јазик на наставата, приспособени на специфичните потреби на ромските ученици-мигранти и ромските ученици-локалци, за да се подобрат нивните вештини за писменост, академски јазик и комуникација.
- **Двојазично и повеќејазично образование:** Интегрирање на ромските јазици и дијалекти заедно со доминантниот јазик во училиниците за да се промовира културна вклученост, јазична еднаквост меѓу учениците и чувство на идентитет.
- **Програми за јазична поддршка:** Вклучување обучени асистенти за јазик, толкувачи и персонал со културна компетентност за да им се помогне на ромските ученици и нивните семејства да се снајдат во училишните системи, да комуницираат ефикасно со едукаторите и да пристапат до суштински образовни ресурси.

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ: ПРОГРАМАТА "ВТОРА ШАНСА" ВО УНГАРИЈА

Една успешна иницијатива за повеќејазично образование е унгарската програма "Втор шанса", која е создадена за да ги поддржи ромските ученици преку интегрирање на двојазична настава и методи на настава кои одговараат на културата. Програмата ги интегрира ромскиот и унгарскиот јазик во наставната програма, овозможувајќи им на учениците да ги развијат вештините за писменост на двата јазика, истовремено поттикнувајќи посилна врска со нивното културно наследство. Клучен елемент на иницијативата е вработувањето наставници што зборуваат ромски јазик, кои служат како јазични и културни посредници, премостувајќи го јазот помеѓу ромските ученици и нормативното образование. Дополнително, програмата обезбедува дополнителни јазични курсеви, помагајќи им на ромските ученици да ја зајакнат својата вештина за зборување унгарски, додека го одржуваат својот мајчин јазик.

Како резултат на тоа, учениците запишани во програмата "**Втора шанса**" покажаа повисоки стапки на задржување, подобрени нивоа на писменост и зголемена самоверба во академските контексти. Програмата ја истакнува ефикасноста на повеќејазичното образование во поддршката

на Ромските ученици и ја нагласува важноста од интегрирање на ромските јазици во редовниот образовен систем за да се промовираат резултатите од учењето. Соопштувањето на јазичните потреби на Ромските ученици бара холистички пристап кој ги почитува нивните уникатни социолингвистички контексти, истовремено поттикнувајќи академска и социјална инклузија. Иницијативите како "Втора шанса" покажуваат дека промовирањето на повеќејазичното образование може да доведе до поголем образовен успех за Ромските ученици, истовремено зачувувајќи го нивниот јазичен и културен идентитет.

Одговорот на јазичните потреби на ромските ученици бара суптилен пристап што ги почитува нивните уникатни социо-лингвистички контексти, истовремено поттикнувајќи академска и социјална инклузија.

КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАЊЕ И СОВЕТУВАЊЕ

Кариерното насочување е клучно за Ромските ученици, на многумина од кои може да им недостасува изложеност на различни образовни и стручни можности. Услугите во оваа област вклучуваат:

- Кариерно советување: Нудење персонализирани совети за кариера за да им се помогне на учениците да истражат различни патеки и да идентификуваат опции за понатамошно образование или стручна обука.
- Работилница за планирање на кариерата: Организирање практични сесии кои ги учат учениците како да постават цели за кариерата, да пишуваат биографии и да се подготват за интервјуа за работа.
- Можности за стажирање и приправништво: Овозможување врски помеѓу Ромските ученици и центрите за стручна обука или работодавците за да стекнат практично искуство и да развијат професионални мрежи.

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ И ПРИСТАП ДО ТЕХНОЛОГИЈА

Во денешната дигитална ера, дигиталната писменост е од суштинско значење и за академскиот и за кариерниот успех. Ромските ученици често се соочуваат со дигитален јаз поради ограничен пристап до технологија. Услугите за поддршка треба да имаат за цел да го премостијат овој јаз нудејќи:

- Часови по дигитална писменост: Обука на учениците за суштински дигитални вештини како што се користење компјутери, навигација на интернет и користење онлајн образовни платформи.
- Пристап до технологија: Обезбедување лаптопи, таблети или интернет ресурси, особено во области каде што ромските ученици имаат ограничен пристап дома.
- Дигитални алатки за учење: Воведување онлајн алатки за учење кои се приспособени на потребите на ромските ученици, како што се интерактивни апликации за учење јазик или дополнителна едукативна содржина.

ПСИХОСОЦИЈАЛНА И ЕМОЦИОНАЛНА ПОДДРШКА

Многу Ромски ученици доживуваат дискриминација, социјално исклучување или лична траума, што може значително да влијае на нивните академски резултати и целокупната благосостојба. За да се решат овие прашања, училиштата и стручните центри можат да понудат:

- Советодавни услуги: Пристап до училишни советници или психолози кои можат да им помогнат на учениците да се справат со лични предизвици, стрес или емоционални тешкотии.
- Мрежи за меѓуврсничка поддршка: Создавање групи или клубови каде што ромските ученици можат да се поврзат со врсници кои се соочуваат со слични предизвици, поттикнувајќи чувство на припадност и взаемна поддршка.
- Програми против малтретирање: Воведување иницијативи кои ја подигаат свеста за малтретирањето и дискриминацијата специфични за ромските ученици, истовремено промовирајќи безбедна и инклузивна училишна средина.

Овие поддржувачки услуги играат витална улога во обезбедувањето на алатките и помошта потребни за Ромските ученици за да напредуваат во образованието и пошироко. Со одговарање на нивните уникатни потреби преку персонализирана академска, емоционална и поддршка поврзана со кариерата, овие услуги можат да помогнат во намалување на јазот во можностите и да промовираат еднаков пристап до доживотно учење и можности за вработување.

4. Преглед на услугите за зајакнување

Услугите за зајакнување се дизајнирани да ги опремаат Ромските ученици со вештините, самодовербата и автономијата неопходни за активно учество во нивното образование, заедницата и идните кариери. Овие услуги се протегаат и надвор од академската поддршка за да поттикнат самопочит, отпорност и социјална вклученост — клучни компоненти за надминување на системските бариери со кои Ромските ученици често се соочуваат.

РАЗВОЈ НА ЖИВОТНИ ВЕШТИНИ

Оспособувањето на ромските ученици со суштински животни вештини им овозможува да се справат со личните и професионалните предизвици, поттикнувајќи независност и отпорност. Клучни услуги вклучуваат:

- Обука за меки вештини: Работилници или курсеви насочени кон развивање комуникациски вештини, тимска работа, решавање проблеми и донесување одлуки, сите од суштинско значење за успех во образованието и на работното место.
- Управување со времето и организација: Подучување на учениците на ефективни техники за управување со времето, стратегии за поставување цели и организациски вештини за урамнотежување на академските обврски со личниот живот.

- Финансиска писменост: Програми кои ги учат учениците за буџетирање, штедење и разбирање на личните финансии, што е особено важно за ромските семејства кои се соочуваат со економски предизвици.

ОБУКА ЗА ЗАСТАПУВАЊЕ И САМО-ПРЕДСТАВУВАЊЕ

Ромските ученици често се соочуваат со институционални и социјални предизвици кои налагаат самозастапување. Услугите за зајакнување треба да се фокусираат на:

- Работилници за застапување на сопствените интереси: Обука на учениците за артикулирање на нивните потреби во образовните средини, разбирање на нивните права и активно учество во одлуките што влијаат врз нивното образование.

- Програми за лидерство: Поттикнување на учениците да преземат лидерски улоги во училишните или општествените активности, со што се гради самодоверба и чувство на одговорност.

- Подигање на свеста за законските права: Едуцирање на учениците за нивните законски права во образовниот и работниот контекст за да се зајакнат против дискриминација или нееднаков третман.

СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА И ГРАЃАНСКА АНГАЖИРАНОСТ

Поттикнувањето чувство на припадност е клучно за ромските ученици кои често доживуваат социјално исклучување. Услугите во оваа област имаат за цел да ги интегрираат во пошироките социјални и образовни заедници:

- Програми за културна свест: Создавање простори за ромските ученици да ја споделат својата култура, традиции и историја со врсниците, промовирајќи меѓусебно разбирање помеѓу ромските и неромските ученици.

- Можности за ангажман во заедницата: Организирање волонтерски активности или програми за граѓански ангажман кои им овозможуваат на ромските ученици да придонесат во своите заедници, поттикнувајќи гордост и чувство на припадност.

- Вон-наставни активности: Поттикнување учество во спортови, уметност или младински клубови за да се помогне во градењето социјални мрежи и развивањето нови вештини надвор од училищата.

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ И СЕМЕЈСТВОТО

Зајакнувањето на семејствата на ромските ученици е од витално значење за создавање поддржувачка домашна средина која ја цени образованието. Услугите треба да вклучуваат:

- Работилници за родители: Работилници кои ја нагласуваат важноста на образованието за ромските родители, истовремено обезбедувајќи стратегии за поддршка на учењето на нивните деца.

- Семејно советување: Советодавни или медијаторски услуги кои се занимаваат со семејни прашања што може да влијаат на образовниот пат на ученикот.

- Иницијативи предводени од заедницата: Вклучување на лидери на ромската заедница во образовни иницијативи за градење доверба и поттикнување на семејната поддршка за учениците.

ПОЗИТИВНИ МОДЕЛИ И ПРОГРАМИ ЗА МЕНТОРСТВО

Многу Ромски ученици немаат позитивни примери кои успеале во образованието или стручната обука. Треба да се даде приоритет на услугите за зајакнување:

- Програми за менторство: Спојување на ромски ученици со ментори од слично потекло кои можат да обезбедат насоки и да служат како позитивни примери.
- Приказни за успех и поддршка од врсници: Истакнување приказни за успешни Роми кои ги надминале пречките, истовремено поттикнувајќи мрежи за поддршка од врсници каде што учениците можат да ги споделуваат своите искуства.

РОДОВО-СЕНЗИТИВНИ УСЛУГИ ЗА ЗАЈАКНУВАЊЕ

Ромските девојки често се соочуваат со дополнителни предизвици поради родовите улоги во нивните заедници. Приспособените услуги треба да вклучуваат:

- Работилници за родова еднаквост: Промовирање на родова еднаквост преку работилници кои ги оспоруваат традиционалните улоги, истовремено нагласувајќи ја важноста на образованието за двата пола.
- Менторство од жени: Поврзување на ромските девојки со успешни женски примери кои можат да ги инспирираат да се посветат на образование и кариера во недоволно застапени области.
- Поддршка за млади мајки: Обезбедување специјализирана поддршка за млади Ромски мајки преку услуги за згрижување деца и флексибилни опции за учење што им овозможуваат да го продолжат своето образование.

Со нудење на разновиден спектар на услуги за зајакнување, проектот МИРАНДА има за цел да негува чувство на самостојност и самодоверба кај Ромските ученици. Овие иницијативи не само што овозможуваат академски успех, туку и поттикнуваат активно вклучување во нивните заедници. На крајот на краиштата, овие услуги создаваат патишта за Ромските ученици да ги надминат личните и општествените бариери, промовирајќи долгорочна социјална вклученост и економска независност.

5. Соработка со клучни засегнати страни

Соработката со клучните засегнати страни е од суштинско значење за успехот на услугите за зајакнување и поддршка за Ромските ученици. Ефективни партнерства меѓу образовните институции, центрите за стручно образование, социјалните работници, менторите и локалните Ромски организации се неопходни за да се обезбеди сеопфатен пристап што ги задоволува различните потреби на Ромските ученици.

УЧИЛИШТА И ЦЕНТРИ ЗА ОБУКА

Локалните училишта и центри за стручно образование играат клучна улога во обезбедувањето основни образовни поддршки за Ромските ученици. Соработката помеѓу овие институции и проектот МИРАНДА е од витално значење за:

- Приспособување на образовните програми: Училиштата и стручните центри можат да ги приспособат наставните програми и методите на настава за да ги задоволат специфичните потреби на ромските ученици. Ова вклучува нудење флексибилни опции за учење, дообразовачки часови и културно осетливи материјали за да се подобри ангажманот и разбирањето.
- Рано идентификување на потребите на учениците: Наставниците и стручните обучувачи често се првите што ги идентификуваат потешкотиите во учењето, јазичните бариери или социјалните предизвици со кои се соочуваат ромските ученици. Тесната соработка овозможува рани интервенции, како што се дополнителна настава, јазична поддршка или советување за кариера, да се спроведат ефикасно.
- Инклузивни образовни политики: Училиштата можат да усвојат инклузивни политики кои создаваат позитивна средина за учење за ромските ученици. Ова може да вклучува програми против дискриминација, кампањи за подигање на свеста и иницијативи насочени кон намалување на стапката на напуштање на училиштето.
- Вклученост на невладини организации: Невладините организации (НВО) специјализирани за образование и социјална вклученост можат да обезбедат вредни ресурси, вклучувајќи обука за наставниците за културна свест, воннаставни програми и застапување за промени во политиките. НВО-тата исто така служат како медијатори помеѓу училиштата и ромските семејства за да се поттикне взаемно доверување и ангажман.

СОЦИЈАЛНИ РАБОТНИЦИ, МЕДИЈАТОРИ И МЕНТОРИ

Социјалните работници и ментори се клучни за да се обезбеди дека Ромските ученици добиваат сеопфатна поддршка која се протега и надвор од училницата. Овие професионалци играат суштинска улога во:

- Обезбедување сеопфатна поддршка: Социјалните работници се занимаваат со пошироки социјални и економски прашања што ги засегаат Ромските ученици, како што се несигурноста во домувањето, пристапот до здравствена заштита и семејната динамика. Во соработка со училиштата, тие обезбедуваат учениците да ги добијат потребните социјални услуги за да постигнат академски успех.

- Изградба на доверба со семејствата: Социјалните работници помагаат во градењето доверба помеѓу ромските семејства и образовните институции, надминувајќи ги културните разлики и решавајќи ги грижите што може да го попречат целосното учество во училиштето.
- Менторски програми: Менторите, особено оние со ромско потекло или кои се запознаени со предизвиците на заедницата, даваат бесценета насока и служат како угледни примери. Тие ги инспирираат учениците да поставуваат цели, да се справуваат со предизвиците и да ги следат академските или кариерните можности, истовремено нудејќи емоционална поддршка.
- Застапување и претставување: Социјалните работници и ментори ги застапуваат Ромските ученици во училиштата и другите институции, осигурувајќи дека нивните гласови се слушаат во процесите на донесување одлуки.

ЛОКАЛНИ РОМСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Соработката со организации на ученици и дипломци предводени од Роми е од суштинско значење за развивање на културно осетливи програми и за градење доверба во заедницата. Исто така, таа е од суштинско значење бидејќи помага да се зајакне ромскиот идентитет и да се негува почитта кон ромските заедници. Овие организации поседуваат длабоко познавање на локалните ромски популации и можат да обезбедат клучни сознанија за тоа како најдобро да се поддржат учениците. Клучни аспекти на соработката вклучуваат:

- Културна чувствителност и градење доверба: Вклучувањето на ромските организации обезбедува услугите за поддршка да бидат културно релевантни. Нивното учество ја поттикнува довербата помеѓу ромските семејства и образовниот систем, кој често се доживува со скептицизам поради историската дискриминација.
- Иницијативи предводени од заедницата: Овие организации се во добра позиција да водат иницијативи во кои се вклучени Ромските заедници во развојот на образовни програми. Ова може да вклучува организирање работилници или настани за културна свест кои ја нагласуваат вредноста на образованието.
- Мрежи за меѓуврсничка и семејна поддршка: Локалните организации можат да овозможат мрежи за меѓуврсничка поддршка и програми за ангажирање на семејствата кои им помагаат на учениците да се чувствуваат поврзани додека се движат низ образовниот систем. Ова може да вклучува групи на родители каде што семејствата споделуваат искуства за поддршка на образованието на нивните деца.
- Застапување за промени во политиките: Ромските организации играат витална улога во застапувањето за промени во политиките на локално, регионално и национално ниво кои промовираат образовна еднаквост за ромските ученици. Нивната соработка со училиштата, центрите за обука и социјалните работници помага да се поттикнат системски промени кои се справуваат со основните причини за образовната неповолност.

Со тесна соработка со овие засегнати страни, проектот МИРАНДА може да создаде цврста мрежа за поддршка која ќе одговори на целиот спектар на потреби со кои се соочуваат ромските ученици. Оваа соработка обезбедува учениците да добијат не само академска помош, туку и социјални и емоционални ресурси неопходни за нивниот успех во образованието и пошироко.

6. Стратегии за имплементација

Спроведувањето на успешни услуги за поддршка и зајакнување за ромските ученици бара стратешки и адаптивен пристап. Следниве стратегии се фокусираат на тоа услугите да бидат приспособени за да ги задоволат потребите на поединечни ученици, да се следи нивната ефикасност и да се информираат врз основа на најдобрите практики од слични контексти.

ПРИЛАГОДЕН ПРИСТАП

Секој ромски ученик се соочува со уникатни предизвици под влијание на неговата образовна позадина, јазичната компетентност, семејните околности и културниот контекст. Од суштинско значење е услугите да се приспособат за да се задоволат специфичните потреби на секој ученик. Предложените стратегии вклучуваат:

- Персонализирани планови за учење: Развивајте индивидуализирани планови за учење кои ги одразуваат силните страни на секој ученик, областите за подобрување и идните цели. Овие планови треба редовно да се ажурираат за да се следи напредокот и да се приспособат на променливите потреби.
- Културно-релевантна содржина: Интегрирајте материјали и методи на настава што се културно релевантни во наставната програма. Вклучувањето на ромската историја, литература или културни практики може да поттикне чувство на идентитет и припадност во училищата.
- Флексибилни модели за учење: Нудете флексибилни патеки за учење, како што се алтернативни распореди или програми за стручна обука, за да се приспособите на учениците кои се соочуваат со семејни или економски притисоци.
- Сеопфатни услуги за поддршка: Посочување на пошироките социо-економски фактори што влијаат врз Ромските ученици и нивните семејства со обезбедување услуги како помош за превоз, јазична поддршка и пристап до здравствена заштита или социјални услуги.
- Родово сензитивни пристапи: Обрнете особено внимание на потребите на ромските девојчиња, кои може да се соочуваат со дополнителни културни и родово-базирани предизвици при пристапот до образование. Менторските програми предводени од женски рол-модели или дополнителната поддршка за млади мајки може значително да го подобрат нивното учество.

МЕХАНИЗМИ ЗА МОНИТОРИНГ И ПОВРАТНИ ИНФОРМАЦИИ

Ефективното следење и евалуација се клучни за да се обезбеди дека услугите ги задоволуваат потребите на ромските ученици и ги постигнуваат посакуваните резултати. Редовната повратна информација од учениците, семејствата и засегнатите страни може да помогне во континуирано подобрување на услугите. Предложените методи вклучуваат:

- Редовни проценки на напредокот: Следете го академскиот и личниот напредок преку стандардизирани проценки, евалуации од наставници и самопријави спроведени на редовни интервали за да се идентификуваат областите на кои им е потребна дополнителна поддршка.
- Повратни информации од учениците: Собирајте повратни информации директно од Ромските ученици за нивните искуства со обезбедените услуги преку анкети, фокус-групи или индивидуални интервјуа. Охрабрувањето да ги изразат своите ставови за релевантноста и ефективноста на поддршката може да обезбеди вредни сознанија.
- Вклученост на семејството и заедницата: Вклучете ги ромските семејства и членовите на заедницата во процесот на евалуација преку барање на нивните повратни информации за тоа како услугите влијаат врз нивните деца и врз заедницата како целина. Нивниот придонес може да помогне да се идентификуваат области за подобрување.
- Прилагодувања засновани на податоци: Користете ги податоците собрани преку проценки и повратни информации за да направите прилагодувања на услугите засновани на докази. Ова може да вклучува проширување на успешните интервенции или приспособување на стратегии за да се задоволат променливите потреби.
- Размислувања на ментори и наставници: Охрабрете ги менторите, социјалните работници и наставниците да даваат редовни размислувања за напредокот и предизвиците на учениците што ги забележуваат во секојдневните интеракции. Овие професионалци често имаат вредни сознанија за ефективноста на услугите.

НАЈДОБРИ ПРАКТИКИ

Црпењето од успешни примери од слични контексти може да обезбеди вредни лекции за спроведување ефективни услуги за поддршка и зајакнување на ромските ученици. Подолу се наведени неколку најдобри практики забележани во слични иницијативи:

- Студија на случај 1: Ромскиот образовен фонд (РЕФ)

Фондот за образование на Ромите (РЕФ) успешно спроведе образовни програми низ Европа, фокусирајќи се на намалување на образовната разлика помеѓу ромските и неромските ученици. Значајна најдобра практика е користењето на програми за стипендии кои обезбедуваат финансиска поддршка за средно и високо образование, во комбинација со менторство и академско советување. Овој сеопфатен пристап значително ги зголеми стапките на задржување и дипломирање кај ромските ученици.

- Случај 2: Моделот на менторство меѓу врсноци на Европскиот младински форум

Оваа иницијатива воспостави програми за менторство меѓу врсноци кои ги поврзуваат ромските млади со постари студенти или професионалци кои успешно го поминале образовниот систем. Моделот на менторство меѓу врсноци се покажа како ефикасен во обезбедувањето примери за углед, истовремено поттикнувајќи чувство на припадност во заедницата. Менторите врсноци им помагаат на помладите ученици да изградат самодоверба, да постават академски цели и да ги надминат пречките како што се јазичните тешкотии или дискриминацијата.

- Случај 3: Пилот-проект за инклузивно образование во Романија

Неколку училишта во Романија пилотираа модел на инклузивно образование со цел интегрирање на Ромските ученици во редовните паралелки. Најдобрите практики вклучуваа редовна обука на наставниците за културна свест, вклучување на медијатори од ромската заедница за подобрување на односите помеѓу училиштето и семејството и воннаставни активности кои промовираат социјална интеграција. Овие напори помогнаа да се намали стапката на напуштање на училиштето, истовремено зголемувајќи го ангажманот на Ромските ученици.

- Случај 4: Програми за мобилно образование во Унгарија

Во регионите каде што ромските деца имаат ограничен пристап до формално образование, воведени се мобилни училишта. Овие програми обезбедуваат образование во движење директно до маргинализираните заедници. Мобилните училници ги носат наставните материјали, обучените едукатори и технологијата директно до учениците, промовирајќи континуитет во образованието и истовремено подобрувајќи го нивото на писменост.

Со вклучување на овие стратегии за приспособени пристапи, воспоставување на цврсти механизми за следење и учење од најдобрите практики, проектот МИРАНДА може ефикасно да спроведе услуги за поддршка кои ги зајакнуваат и значително ги подобруваат образовните резултати за Ромските ученици.

7. Заклучок

Крајната цел на **Водичот за услуги за поддршка и зајакнување** е да се промовира зајакнувањето на ромските ученици преку образование и социјална вклученост. Со обезбедување приспособени услуги за поддршка, промовирање партнерства со главните засегнати страни и спроведување докажани стратегии, можеме да создадеме средина каде што ромските ученици ги имаат алатките и можностите што им се потребни за да успеат. Образованието не е само пат кон личен и професионален раст; тоа е и моќно средство за надминување на системските бариери што историски ги маргинализирале ромските заедници низ Европа.

Овој прирачник служи како витално средство за наставниците, социјалните работници, медијаторите и организациите од заедницата, овозможувајќи им ефикасно да соработуваат во создавањето поддржувачка, културно чувствителна и инклузивна средина за ромските ученици. Преку активна соработка меѓу овие страни, можеме да обезбедиме образовните програми да бидат не само достапни, туку и релевантни за уникатните културни контексти на ромските заедници. Постојаното следење и механизмите за континуирана повратна информација ќе ни овозможат да ја процениме ефективноста на обезбедените услуги, осигурувајќи дека тие остануваат влијателни и одговорни на променливите потреби на Ромските ученици. Понатаму, зајакнувањето на Ромските ученици преку образование не е само инвестиција во нивната иднина, туку и важен чекор кон градење посилни, поцврсто поврзани заедници за сите. Со подигнување на маргинализираните заедници и поединци во нашето општество, ние придонесуваме за побогата ткаенина на културна разновидност од која имаат корист сите. Успехот на ромските ученици позитивно се одразува на нашата колективна посветеност на социјалната правда и еднаквоста. За да се постигнат овие цели, неспорно е дека мора да усвоиме холистички и интерсекционален пристап кој вклучува не само академска поддршка, туку и емоционални и социјални ресурси. Ова вклучува промовирање на средина каде што ромските ученици се чувствуваат безбедно да ги изразат своите идентитети и се охрабруваат да ги следат своите аспирации без страв од дискриминација или исклучување. За да

се институционализираат предложените мерки за ромското образование во образовните политики и да се обезбеди долгорочна одржливост, треба да се спроведат неколку клучни стратегии. Прво, **владите** треба да ги интегрираат повеќејазичното образование, насочените јазични часови и програмите за поддршка во **националните** образовни политики и правни рамки. Овој чин ќе обезбеди овие мерки да не бидат само привремени иницијативи, туку постојани компоненти на образовниот систем на секоја земја.

Посветен механизам за финансирање е од суштинско значење за одржување на овие програми со текот на времето. Владите би можеле да издвојат средства во рамките на буџетите за образование, да се обидат да најдат меѓународна финансиска поддршка и активно да ги поттикнуваат партнерствата меѓу јавниот и приватниот сектор за да обезбедат соодветна финансиска поддршка за повеќејазичните образовни програми, обуката на наставниците и услугите за јазична поддршка. Конечно, програмите за обука и сертификација на наставници би можеле да вклучат педагогија која ги опфаќа Ромите, културна компетентност и двојазична настава. Со вградување на овие елементи во професионалниот развој, инклузивните методи на настава можат да станат стандарден дел од сите редовни образовни системи.

За да се надгледува успешното спроведување и одржливоста на овие мерки, министерствата за образование треба да воспостават советодавни тела за ромското образование кои вклучуваат претставници на ромската заедница. Овие тела би давале препораки, би го следеле напредокот и би обезбедувале одговорност во образовните реформи. Понатаму, училишните наставни програми треба да се реформираат за да се интегрираат ромскиот јазик и култура, со развој на соодветни учебници и наставни материјали кои ја одразуваат јазичната и културната разновидност на ромските ученици.

Треба да се воспостави силен систем за следење и евалуација за да се процени ефективноста на повеќејазичните и инклузивните стратегии. Редовните евалуации, оценките на влијанието и собирањето податоци ќе им овозможат на креаторите на политики да ги подобрат своите пристапи и да ги приспособат мерките врз основа на докази и истражувања. Правните заштити против дискриминација, исто така, мора да се зајакнат во рамките на образовните политики за да се обезбеди Ромските ученици да имаат еднаков пристап до образование, поддржан од рамки против дискриминација, обуки за чувствителност за наставниците и механизми кои ги спроведуваат и ги штитат овие мерки. Уште еден клучен фактор е ангажманот на заедницата и семејството. Образовните политики треба активно да го поттикнуваат соработувањето со ромските родители и семејства преку програми за доближување, иницијативи за обука на родители и учество во управувањето со училиштето. Институционализирањето на партнерствата помеѓу училиштата и организациите за застапување на Ромите би го поддржало довербата и ангажманот, создавајќи инклузивна средина за учење.

Со вградување на овие мерки во националните и регионалните образовни рамки, владите можат да обезбедат дека инклузивните образовни политики за Ромските ученици не само што ќе се спроведат ефикасно, туку и ќе се одржат со текот на времето. Овој пристап ќе доведе до системска промена, обезбедувајќи им на Ромските ученици еднакви образовни можности и поттикнувајќи го нивниот долгорочен академски и социјален успех.

8. Литература

Ballard Brief. (б.д.). Недостаток на образовни можности за Ромите во Источна Европа. Универзитет Бригам Јанг. <https://ballardbrief.byu.edu/issue-briefs/lack-of-educational-opportunities-for-the-roma-people-in-eastern-europe>

Clarke, V., & Adams, J. (2015). PEER водич за професионалци. Универзитет на Централен Ланкашир. https://clock.uclan.ac.uk/16848/1/PEER_guide_Professionals%20Dec%20%2015_for%20publication.pdf

Совет на Европа. (б.д.). За проектот "Рома Млади". <https://www.coe.int/en/web/youth-roma/about-the-project>

Совет на Европа. (б.д.). Политика за ромски јазик и инклузија. <https://www.coe.int/en/web/language-policy/romani>

Совет на Европа. (б.д.). Градот Патрас и универзитетот ги здружуваат силите за доброто на ромските ученици. <https://www.coe.int/es/web/interculturalcities/-/the-city-of-patras-and-the-university-join-forces-for-the-benefit-of-roma-pupils>

EEA Grants. (б.д.). Ромска инклузија и социјални програми. <https://eeagrants.org/topics-programmes/social-inclusion-youth-employment-and-poverty-reduction/roma-inclusion-and>

Грантови на ЕЕП Грција. (б.д.). Програма Б: Поддршка на иницијативи за образование на Ромите. <https://www.eeagrants.gr/programmes/programme-b/?lang=en>

EPALE. (б.д.). Зајакнување на ромските ученици преку врсничка поддршка за стручно образование и инклузија. <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/empowering-roma-students-through-peer-peer-support-vocational-education-pathway-inclusion-and>

Eurocities. (н.д.). Скршување на бариерите за образование и инклузија на ромските деца. <https://eurocities.eu/latest/breaking-barriers-to-roma-childrens-education-and-inclusion/>

Eurydice. (н.д.). Србија: Зајакнување на поддршката за ромските ученици преку педагошка помош. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/serbia-enhancing-support-roma-students-through-pedagogical-assistance>

Европски центар за ромски права (ERRC). (б.д.). Пречки во образованието на Ромите во Европа: Позициски документ. <https://www.errc.org/reports-and-submissions/barriers-to-the-education-of-roma-in-europe-a-position-paper-by-the-european-roma-rights-center>

Агенција на Европската Унија за основните права (FRA). (2019). Работа со Ромите: Резиме-извештај. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-working-with-roma-summary_en.pdf

Европски центар Вергеланд (EWC). (б.д.). Поддршка за образованието на Ромите. <https://theewc.org/support-for-education-of-roma/>

Меѓународна асоцијација "Чекор по чекор" (ISSA). (б.д.). *Синтеза и политички препораки за инклузијата на Ромите.* [https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Synthesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20\(1\).pdf](https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Synthesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20(1).pdf)

OECD. (н.д.). *Вклучување на ромските ученици во Европа.* https://www.oecd.org/en/publications/inclusion-of-roma-students-in-europe_8ce7d6eb-en.html

School Education Gateway. (н.д.). *Промовирање на инклузијата на ромските заедници.* <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/promoting-inclusion-roma-communities>

School Education Gateway. (н.д.). *Ромски деца и вклучување на семејството.* <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/expert-views/roma-children-family-involvement>

Фондација Бел. (б.д.). *Водич за јазичната позадина на ромските ученици.* <https://www.bell-foundation.org.uk/resources/guidance/language-background/roma-learners/>

Велшката влада. (б.д.). *Прославете и учествувајте: Образовни насоки за деца Ром, Цигани и Патници.* <https://www.gov.wales/celebrate-and-participate-education-guidance-support-gypsy-roma-and-traveller-children-and-young>